

NEPŘÍMÁ METODA NEJMENŠÍCH ČTVERCŮ

ILS (Indirect Least Squares method)

v soustavě simultánních regresních rovnic

Nepřímá metoda nejmenších čtverců je další z okruhu metod, které poskytují (stejně jako 2SLS nebo IV) vždy (přínejmenším) konzistentní odhady strukturních parametrů regresních rovnic v interdependentních ekonometrických modelech.

Metoda se od obou předchozích liší tím, že se k odhadu strukturních parametrů nepřistupuje přímo, ale přes parametry redukované formy modelu. V jejím algoritmu se místo transformací pozorovaných proměnných uplatňují transformace strukturních parametrů.

Smyslem těchto transformací je převedení strukturních parametrů na zpravidla početnější množinu parametrů redukovaného tvaru (ty jsou jednodušeji a vždy odhadnutelné) a následně (lze-li to ovšem provést) zpětné určení strukturních parametrů pomocí parametrů redukovaného tvaru.

Hlavní nesnázi při tomto postupu je obecná neproveditelnost zpětného převodu (tzn. z odhadnutých parametrů redukovaného tvaru nelze vždy získat parametry tvaru strukturního) – příčinou nesnáze je tzv. *identifikační problém*.

Formální popis metody pro i-tou strukturní rovnici :

V rovnici zapsané jako

$$y_{.i} = Y_i \beta_{.i} + X_{.i} \gamma_{.i} + \varepsilon_{.i}$$

vyjádříme nejprve redukovanou formu Π (celého modelu) jako

$$Y = X \cdot \Pi + V \quad , \quad \text{kde} \quad \Pi = C \cdot (I - B)^{-1} \quad \text{a} \quad V = E(I - B)^{-1}$$

Všimněme si blíže vztahu mezi parametry strukturního a redukovaného tvaru :

- počet parametrů strukturního tvaru je dán počtem prvků v maticích B, C , kterých je dohromady $m \cdot (m - 1) + m \cdot q$ (neuvažujeme-li jiná omezení než normovací pravidlo $\beta_{ii} = 0$ v matici B). Zpravidla však je počet (nenulových parametrů) strukturního tvaru (tzn. s respektováním omezení kladených na některé z nich) výrazně menší, neboť v obou maticích B, C je přítomno mnoho nulových prvků v důsledku nepřítomnosti mnoha modelových proměnných v jednotlivých rovnicích (nerovnosti $q_i < q, m_i < m$ platí u rozsáhlejších modelů u většiny rovnic). Vkládaná omezení jsou nutná i jako "prevence" proti výskytu problémů spojených s identifikací rovnic.
- počet parametrů redukovaného tvaru je dán rozměry (obecné) matice Π , tedy $q \cdot m$. Na rozdíl od strukturního tvaru je počet parametrů *omezeného redukovaného tvaru* (kdy bereme v úvahu omezení kladená na strukturní parametry) zpravidla jen o málo menší než $q \cdot m$.

Parametry redukovaného tvaru obsažené v matici Π jsou vždy odhadnutelné (obyčejnou metodou nejmenších čtverců OLS). Odhadnutá matice Π je zřejmě

$$(1) \quad \hat{\Pi}_{[q,m]} = (X'X)^{-1}_{[q,q]} \cdot X'Y_{[q,m]}$$

Důležitější otázkou je, zda a za jakých podmínek lze zpětně z odhadu Π odvodit původní parametry (obsažené v maticích B, C), tzn. parametry námi uvažované i-té rovnice $\beta_{.i}, \gamma_{.i}$.

Pro detailní analýzu uvažujme např. vztahy mezi parametry 1. regrese rovnice (uvažování 1. rovnice není újmou na obecnosti, pouze přispěje k přehlednému zápisu)

Zapišme nyní ze vztahu $\Pi \cdot (I - B) = C$ jen ty prvky, které se bezprostředně vztahují ke strukturním parametrům první rovnice. Dostaneme:

$$(2) \quad \Pi_{[q,m]} \cdot \begin{pmatrix} 1_{[1,1]} \\ -\beta_{.1[m_1,1]} \\ 0_{[m-m_1-1,1]} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \gamma_{.1[q_1,1]} \\ 0_{[q-q_1,1]} \end{pmatrix}$$

(U vektorů a matic jsou uvedeny pro větší názornost dimenze.)

K získání explicitnějších vztahů mezi uvažovanými parametry je třeba navíc rozdělit matici parametrů redukovaného tvaru Π tak, aby bylo patrné, které její submatice se vztahují k veličinám vystupujícím v 1. regrese rovnici¹:

$$\Pi_{[q,m]} = \begin{pmatrix} \pi_{[q_1,1]} & \pi_{[q_1,m_1]} & \pi_{[q_1,m-m_1-1]} \\ \pi_{[q-q_1,1]} & \pi_{[q-q_1,m_1]} & \pi_{[q-q_1,m-m_1-1]} \end{pmatrix},$$

pro subvektory jsme použili značení $\pi_{[...]}$, pro submatice $\Pi_{[...]}$. Vztahy, které se přímo vztahují k parametrům první regrese rovnice, lze zapsat takto:

$$(3A) \quad \pi_{[q_1,m_1]} \cdot \beta_{.1[m_1,1]} + \gamma_{.1[q_1,1]} = \pi_{[q_1,1]}$$

$$(3B) \quad \pi_{[q-q_1,m_1]} \cdot \beta_{.1[m_1,1]} = \pi_{[q-q_1,1]}$$

První "řádek" (3A) představuje soustavu m_1 rovnic o $m_1 + q_1$ neznámých $\beta_{.1}, \gamma_{.1}$, druhý "řádek" (3B) vyjadřuje soustavu $q - q_1$ rovnic o m_1 neznámých $\beta_{.1}$ ². Celá soustava q rovnic je jednoznačně řešitelná právě tehdy, jestliže existuje jednoznačné řešení části (3B) pro strukturní parametry $\beta_{.1}$. (Část (3A) má charakter *rekursivní* podsoustavy, která je vždy řešitelná).

Existence řešení podsoustavy (3B) – které nemusí být nutně jediné - je klíčově závislé na tom, v jakém poměru jsou rozměry matice $\Pi_{[q-q_1,m_1]}$ (nejsou-li jinak řádky nebo sloupce této matice lineárně závislé). V úvahu přicházejí tři možnosti:

¹ Jak je patrné, dvě submatice, jmenovitě $\Pi_{[q_1,m-m_1-1]}$ a $\Pi_{[q-q_1,m-m_1-1]}$, se nijak nepodílejí na vztazích mezi parametry 1. strukturní rovnice. (Mají však přirozeně vliv na vztahy mezi strukturními parametry ostatních rovnic).

² v předchozím i v dalším textu znamená vždy:

q_1 počet vysvětlujících predeterminovaných proměnných i-té rovnice (včetně vektoru "1")

m_1 počet vysvětlujících běž. endogenních proměnných i-té rovnice (pokud je v jiné literatuře uváděn pod m_1

počet všech běžných endogenních proměnných i-té rovnice, je nutno podmínky identifikace formulovat jako $q + 1 = m_1 + q_1$).

možnost (A) Bude-li platit $q - q_1 < m_1$,

bude mít podsoustava (3B) sice nekonečně mnoho algebraických řešení, ale **nebude možno vyvodit žádné řešení statistického problému** odhadu parametrů β_1 (a následně ani γ_1), protože nebude možné vyjádřit zbývající odhadované parametry jen pomocí známých veličin (prvků $\Pi_{[q-q_1, m_1]}$, $\pi_{[q-q_1, 1]}$). Zůstane totiž neurčených "přebytečných" m_1 parametrů $\delta_{q_1+1} \dots \delta_{q_1+m_1}$.

Odhady parametrů (první) strukturní rovnice není možné tedy statistickým způsobem nijak získat. Jde o **případ podidentifikovanosti (první) regresní rovnice**.

možnost (B) Bude-li platit $q - q_1 = m_1$

je vidět, že **soustava (3B) bude mít právě jediné řešení za předpokladu, že submatice** odhadů koeficientů redukovaného tvaru $\Pi_{[q-q_1, m_1]}$ **je regulární**, což nastane tehdy, bude-li navíc splněna hodnostní podmínka

$$(4) \quad h(\Pi_{[q-q_1, m_1]}) = m_1$$

Pokud hodnostní podmínka splněna nabude, nastane obdobný problém jako v situaci (A). Pokud tedy současně s (B) nastane (4), **lze odhady parametrů získat jednoznačně** jako

$$(5) \quad \hat{\beta}_{1[m_1, 1]} = (\hat{\Pi}_{[q-q_1, m_1]})^{-1} \cdot \hat{\pi}_{[q-q_1, 1]}$$
$$\hat{\gamma}_{1[q_1, 1]} = \hat{\pi}_{[q_1, 1]} - \hat{\Pi}_{[q_1, m_1]} (\hat{\Pi}_{[q-q_1, m_1]})^{-1} \cdot \hat{\pi}_{[q-q_1, 1]}$$

Tato situace odpovídá **případu přesné identifikovanosti (první) regresní rovnice**.

možnost (C) Bude-li platit $q - q_1 > m_1$

Submatice $\Pi_{[q-q_1, m_1]}$ je nyní singularární. K tomu, **aby existovalo nějaké řešení statistického problému** odhadu, je nutné, **aby zůstala v platnosti podmínka (3)**. Jinak by nastal stejný problém jako v situaci (B) : při hodnotě m_1-1 by existovala regulární submatice $\Pi_{[q-q_1, m_1]}$ řádu i hodnotě m_1-1 , z které bychom mohli odvodit nanejvýš m_1-1 parametrů (avšak v závislosti na 1 neurčitelném (přebytečném) parametru. Statisticky bychom tedy (všechny) parametry odvodit nemohli.

Pokud zůstane v platnosti podmínka (C), je však patrné, že odhadované strukturní parametry β_1 nebudou vyhovovat všem rovnicím soustavy (3B) – rovnic je jen $q-q_1$. Zatímco v algebraickém smyslu nebude soustava řešitelná (počet neznámých parametrů β_1 je menší než počet rovnic), **lze se při řešení statistického problému omezit pouze na (libovolných) m_1 těchto rovnic** (jsou-li lineárně nezávislé).

Dostaneme tak až $\begin{pmatrix} q - q_1 \\ m_1 \end{pmatrix}$ různých statistických řešení, tedy různých odhadů,

kteří se uplatní ve druhém kroku - řešení podsoustavy (3A).

Tento poslední **případ odpovídá předidentifikovanosti (první) regresní rovnice**, kdy lze **odhady strukturních parametrů** nalézt, ale ty **nejsou určeny jednoznačně**.

Formální odvození ILS-odhadové funkce

Abychom získali tvar *ILS-odhadové funkce*, musíme vyjít z (úplně) odhadnuté matice parametrů redukovaného tvaru

$$\hat{\Pi}_{[q,m]} = (X'X)^{-1}_{[q,q]} \cdot X'Y_{[q,m]}$$

Podotkněme, že pouze prvních m_1+1 sloupců matice $\hat{\Pi}$ vyjadřuje vztahy mezi parametry první strukturní rovnice. Je to nejlépe vidět z rozpisu (odhadnutých) prvků této matice, které získáme jako³

$$(6) \quad \hat{\Pi}_{[q,m]} = (X'X)^{-1} \begin{pmatrix} X_1'y_{1[q_1,1]} & X_1'Y_{1[q_1,m_1]} & X_1'Y^{(1)}_{[q_1,m-m_1-1]} \\ X^{(1)' }y_{1[q-q_1,1]} & X^{(1)' }Y_{1[q-q_1,m_1]} & X^{(1)' }Y^{(1)}_{[q-q_1,m-m_1-1]} \end{pmatrix}$$

neboli - sloučíme-li v zápisu (6) horních q_1 a dolních $q - q_1$ řádků jedním vyjádřením⁴ -

$$\hat{\Pi}_{[q,m]} = (X'X)^{-1} \begin{pmatrix} X'y_{1[q,1]} & X'Y_{1[q,m_1]} & X'Y^{(1)}_{[q,m-m_1-1]} \end{pmatrix}.$$

Soustavy (3A), (3B) lze zapsat (při takovém vyjádření, kde parametry redukovaného tvaru, resp. jejich odhady považujeme za známé) ve tvaru

$$(7) \quad \begin{pmatrix} \hat{\Pi}_{[q_1,m_1]} & I_{[q_1,q_1]} \\ \hat{\Pi}_{[q-q_1,m_1]} & 0_{[q-q_1,q_1]} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} \hat{\beta}_{.1[m_1,1]} \\ \hat{y}_{.1[q_1,1]} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \hat{\pi}_{[q_1,1]} \\ \hat{\pi}_{[q-q_1,1]} \end{pmatrix}$$

Přítom matici levé strany (7) lze zapsat (v pozorovaných v proměnných) jako

$$\begin{pmatrix} \hat{\Pi}_{[q_1,m_1]} & I_{[q_1,q_1]} \\ \hat{\Pi}_{[q-q_1,m_1]} & 0_{[q-q_1,q_1]} \end{pmatrix} = [(X'X)^{-1} X'Y_1; \begin{pmatrix} I_{[q_1,q_1]} \\ 0_{[q-q_1,q_1]} \end{pmatrix}] = (X'X)^{-1} [X'Y_1; X'X_1]$$

Všimněme si zde, že skutečně platí $(X'X)^{-1} X'X_1 = (X'X)^{-1} X'X \cdot \begin{pmatrix} I_{[q_1,q_1]} \\ 0_{[q-q_1,q_1]} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} I_{[q_1,q_1]} \\ 0_{[q-q_1,q_1]} \end{pmatrix}$,

pokud je q_1 předeterminovaných proměnných tvořících (po sloupcích) matici X_1 posazeno právě v prvních q_1 sloupcích matice X .

Vektor na pravé straně (7) lze podobně zapsat (v pozorovaných proměnných) jako

$$\begin{pmatrix} \hat{\pi}_{[q_1,1]} \\ \hat{\pi}_{[q-q_1,1]} \end{pmatrix} = (X'X)^{-1} X'y_{.1}$$

Pokud obě strany (7) zapíšeme s vyjádřením vektoru parametrů $\delta_{.1}$, dostaneme

$$(8) \quad (X'X)^{-1} [X'Y_1, X'X_1] = \delta_{.1} \cdot (X'X)^{-1} X'y_{.1}$$

S ohledem na to, že momentová matice $X'X$ je regulární, lze vztah (8) zjednodušit na

$$(9) \quad [X'Y_1, X'X_1] = \delta_{.1} \cdot X'y_{.1}$$

³ Veličiny $X^{(1)}, Y^{(1)}$ vyjadřují pozorování těch proměnných, které nejsou obsaženy v první regresní rovnici (u $X^{(1)}$ jde o předeterminované proměnné nepřítomné v X_1 , u $Y^{(1)}$ jde o běžné endogenní proměnné nepřítomné v Y_1).

⁴ Uváděné dimenze se zde vztahují vždy k součinitelům matic v závorce.

Odtud je zřejmé, že odhad parametrů *nepřímou metodou nejmenších čtverců* bude založen na řešení rovnice tvaru

$$(10) \quad [X'W_1]\hat{\delta}_{.1} = X'y_{.1} \quad \text{čili} \quad [X'(Y_1, X_1)]\hat{\delta}_{.1} = X'y_{.1}, \quad \text{kde } W_1 = (Y_1, X_1)$$

$$(\text{zapsáno v dimenzích: } [X'_{[q,T]}W_{1[T,m_1+q_1]}\hat{\delta}_{.1[m_1+q_1,1]} = X'_{[q,T]}y_{.1[T,1]})$$

Je ale také zřejmé, že s ohledem na výše řečené není zajištěno, že matice $X'W_1$ bude čtvercová, regulární a že tedy bude existovat matice k ní inverzní. Pokud tomu tak bude (k čemuž je nutné, aby platilo $m_1 + q_1 = q$), pak lze odhad psát jako

$$(11) \quad \hat{\delta}_{.1}^{\text{ILS}} = [X'(Y_1; X_1)]^{-1} \cdot X'y_{.1},$$

Pokud bude platit $m_1 + q_1 < q$, pak bude vyjádření odhadnutých parametry neurčitější:

$$(12) \quad \hat{\delta}_{.1}^{\text{ILS}} = [X'(Y_1; X_1)]^{-} \cdot X'y_{.1}, \quad \text{kde}$$

symbol „-“ znamená označení pseudoinverzní matice. Jak známo, pseudoinverzní matice není určena jednoznačně a tedy také odhad parametrů nebude jednoznačný.

Vlastnosti ILS-odhadové funkce

Lze ukázat, že ILS-estimátor strukturních parametrů modelu má tyto vlastnosti (v obecném zápise pro i-tou rovnici soustavy)

1) Odhady parametrů $\beta_{.i}, \gamma_{.i}$ jsou konzistentní, neboť platí

$$\begin{aligned} \underset{T \rightarrow \infty}{p \lim}_{\text{ILS}} \hat{\delta}_{.i} - \delta_{.i} &= \underset{T \rightarrow \infty}{p \lim} \left[(X'W_i)^{-} X'(W_i \delta_{.i} + \varepsilon_{.i}) \right] - \delta_{.i} = \\ &= \underset{T \rightarrow \infty}{p \lim} (X'W_i)^{-} X'W_i \delta_{.i} + \underset{T \rightarrow \infty}{p \lim} (X'W_i)^{-} X'\varepsilon_{.i} - \delta_{.i} = \\ &= \delta_{.i} + \underset{T \rightarrow \infty}{p \lim} X'(Y_i; X_i)^{-} \cdot \underset{T \rightarrow \infty}{p \lim} X'\varepsilon_{.i} - \delta_{.i} = \underset{T \rightarrow \infty}{p \lim} X'(Y_i; X_i)^{-} \cdot \underset{T \rightarrow \infty}{p \lim} X'\varepsilon_{.i} = 0 \end{aligned}$$

2) Odhady parametrů $\beta_{.i}, \gamma_{.i}$ nejsou nestranné, protože

$$E_{\text{ILS}} \hat{\delta}_{.i} = E \left[(X'(Y_i, X_i))^{-} \cdot X'y_{.i} \right] \neq E \left[(X'(Y_i, X_i))^{-} \cdot E(X'y_{.i}) \right] = \delta_{.i}$$

vzhledem k možné korelovanosti proměnných v Y_i a $y_{.i}$ (přes $\varepsilon_{.i}$)

3) Odhady parametrů $\beta_{.i}, \gamma_{.i}$ nejsou vydatné (a to ani v rámci metod s omezenou informací).

4) Odhady parametrů $\beta_{.i}, \gamma_{.i}$ jsou (za stejných předpokladů (e), (f), (g), (h) jako u 2SLS) asymptoticky normální , tedy platí

$$\sqrt{T} \cdot (\hat{\delta}_{.i}^{\text{ILS}} - \delta_{.i}) \approx N[0, \sigma_{ii} \cdot \underset{T \rightarrow \infty}{p \lim} \left[\left(\frac{X'W_i}{T} \right)^{-} \cdot \left(\frac{X'X}{T} \right) \cdot \left(\frac{W_i'X}{T} \right)^{-} \right]$$

Konzistentní odhad kovariancí ${}_{ILS}\sigma_{ij}$ pro jednotlivé rovnice získáme standardně:

$${}_{ILS}\hat{\sigma}_{ij} = \frac{{}_{ILS}e_i' {}_{ILS}e_j}{T} = \frac{\sum_{t=1}^T e_{ti} \cdot e_{tj}}{T}$$

kde za rezidua e_i, e_j vezmeme odhady náhodných složek $\varepsilon_i, \varepsilon_j$ získané metodou *ILS*.
Ukážeme dále, že

Odhadová funkce *ILS* je speciálním případem *IV*-odhadové funkce pro volbu matice instrumentálních proměnných $P = X$ (neboli jinak $A = I$)

ověření: (v zápise pro první strukturní rovnici)

Již víme, že soustavy (3A), (3B) lze zapsat jako:

$$(7) \quad \begin{pmatrix} \hat{\Pi}_{[q_1, m_1]} & I_{[q_1, q_1]} \\ \hat{\Pi}_{[q-q_1, m_1]} & 0_{[q-q_1, q_1]} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} \hat{\beta}_{\cdot 1 [m_1, 1]} \\ \hat{Y}_{\cdot 1 [q_1, 1]} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \hat{\Pi}_{[q_1, 1]} \\ \hat{\Pi}_{[q-q_1, 1]} \end{pmatrix}$$

Při vyjádření levé strany (7) jako

$$\begin{pmatrix} \hat{\Pi}_{[q_1, m_1]} & I_{[q_1, q_1]} \\ \hat{\Pi}_{[q-q_1, m_1]} & 0_{[q-q_1, q_1]} \end{pmatrix} = [(X'X)^{-1} X' Y_1; \begin{pmatrix} I_{[q_1, q_1]} \\ 0_{[q-q_1, q_1]} \end{pmatrix}] = (X'X)^{-1} [X' Y_1; X' X_1]$$

a pravé strany (7) pomocí výrazu $\begin{pmatrix} \hat{\Pi}_{[q_1, 1]} \\ \hat{\Pi}_{[q-q_1, 1]} \end{pmatrix} = (X'X)^{-1} X' y_{\cdot 1}$

je *ILS*- odhadová funkce dána vztahy

$$(11) \quad {}_{ILS}\hat{\delta}_{\cdot 1} = [X'(Y_1; X_1)]^{-1} \cdot X' y_{\cdot 1}, \text{ pokud je první rovnice přesně identifikovaná, resp.}$$

$$(12) \quad {}_{ILS}\hat{\delta}_{\cdot 1} = [X'(Y_1; X_1)]^{-} \cdot X' y_{\cdot 1}, \text{ pokud je první rovnice předidentifikovaná.}$$

IV- odhadová funkce (téže rovnice) je naproti tomu určena jako

$$(13) \quad {}_{IV}\hat{\delta}_{\cdot 1} = (P'W_1)^{-1} P' y_{\cdot 1}, \text{ kde } P = X'A$$

Odtud je patrné, že volbou $P = X$ (rovnocenně definováním matice instrumentů $A = I_q$)

dostaneme ${}_{IV}\hat{\delta}_{\cdot 1} = (X'W_1)^{-1} X' y_{\cdot 1}$ čili výraz (11), pokud $m_1 + q_1 = q$

případně ${}_{IV}\hat{\delta}_{\cdot 1} = (X'W_1)^{-} X' y_{\cdot 1}$ čili výraz (12), pokud $m_1 + q_1 < q$.

V těchto případech tedy můžeme psát ${}_{IV}\hat{\delta}_{\cdot 1} = (P'W_1)^{-1} P' y_{\cdot 1} = {}_{ILS}\hat{\delta}_{\cdot 1}$

Znamená to tedy, že:

1) *ILS*-odhadová funkce je speciálním případem *IV*-odhadové funkce při volbě matice instrumentů jako $A = I$.

2) *ILS*-odhadová funkce není na rozdíl od jiných estimátorů určena jednoznačně a její existence resp. počet získaných řešení závisí na řešitelnosti soustavy (3B).

Vztah mezi *nepřímou metodou nejmenších čtverců* (jako užší třídou) a *metodou instrumentálních proměnných* (jako obecnější třídou) lze charakterizovat asi tak, že v ILS se omezujeme jen na *instrumentální proměnné představované prostým výběrem z predeterminovaných proměnných*. Výběr těchto proměnných musí být dostatečný (počtem aspoň $m_i + q_i$), přičemž pokud je příslušná rovnice přeidentifikovaná, musíme se rozhodnout pro vzetí určitých $m_i + q_i$ predeterminovaných proměnných ze všech q disponibilních.